

KYLÄSUUNNITELMA 2016

Kaukaan kyläyhdistys

Syksy 2016

Kuva 1. Mankalan maitolaituri

Kuva 2. Valtatienristeys maakunnan rajalla

Kuva 3. Kaukaan kyläyhdistyksen logo

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MIKÄ KYLÄMME ON?	2
	2.1 Sijainti ja kartta	2
	2.2 Kylämme historiaa – kylä jolla on monta nimeä	3
	2.3 Kyläyhdistyksen historiaa	7
3	KYLÄMME ASUKKAAT NYT	8
4	PALVELUT JA ELINKEINOT	9
	4.1 Alueella toimivat yritykset	9
5	YMPÄRISTÖ, TEKNINEN HUOLTO JA LIIKENNE	11
6	KYLÄELÄMÄ, TOIMINTA KYLÄSSÄ	13
	6.1 Kaukaan Kyläyhdistyksen toiminta	13
	6.2 Hiisiö-Kurri hiihtolatu	15
	6.3 Kyläjuhlasuunnitelma	16
	6.4 Muut kylällä toimivat yhdistykset	16
	6.5 Kylämme suhteet muihin litin kyliin	16
7	KEHITTÄMISTAVOITTEET JA KEHITTÄMISTOIMENPITEET	17
	7.1 Kyläkyselyn anti ja kehittämisideat	18
	7.2 Ideailtojen anti ja kehittämisideat	20
	7.3 Videohaastattelu kyläläisistä	21
	7.4 Ideailtojen ja videohaastatteluiden perusteella määritellyt kehittämistoimenpiteet	21
	7.5 Analyysin yhteenveto ja laatijan pohdintoja	22
8	KYLÄSUUNNITELMAN SEURANTA JA PÄIVITYS	25
9	YHTEYSTIETOJA	26
	LÄHTEET	27
	LIITTEET	
	LIITE 1	28
	LIITE 2	29

1 JOHDANTO

Tämän kyläsuunnitelman tarkoitus on selvittää Kaukaan kyläyhdistyksen alueen tämänhetkinen tilanne asumiseen, palveluihin ja kylän muuhun toimintaan liittyen, sekä kartoittaa kyläläisten tulevaisuuteen tähtäävät kehittämistoiveet ja –ideat, ja niiden pohjalta laatia mahdolliset halutut toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Edellinen kyläsuunnitelma kylällä on tehty vuonna 2006 silloisen Kaukaan kyläyhdistyksen hallituksen toimesta. Ajantasainen kyläsuunnitelma toimii parhaimmillaan suunnannäyttäjänä ja kimmokkeena kyläläisten yhteistoiminnassa sekä dokumentaationa omasta ajastaan. Kyläsuunnitelma voi olla myös ”käyntikorttina” ulkopuolisille yhteistyötahoille sekä vuoropuhelun välineenä koko kunnan asukkaiden, kunnan viranhaltijoiden ja muiden päättäjien välillä (Nieminen 2011, 9).

Tämän syksyllä 2016 laadittavan kyläsuunnitelman pohjana käytetään kyläläisille tehtyä kotitalouksiin jaettua kyläkyselyä, sekä kaikille kyläläisille järjestettyä ”Ideariihä”- tapahtumaa, jossa käytettiin Learning Cafe – tyyppistä yhteistoiminnallista ideankeruumenetelmää. Myös kyläyhdistyksen hallituksen jäsenille järjestettiin erikseen vastaava ideailta. Kyläsuunnitelman yhtenä osana nähdään sähköisessä versiossa videohaastattelutoteutus eri puolilla kylää asuvista, eri ikäisistä ja eri elämäntilanteessa olevista kyläläisistä ja heidän ajatuksistaan kylän kehittämiseksi.

Kyläsuunnitelman ideoiminen, kyläkyselyn ja ideailtojen tuotosten kerääminen, analysoiminen ja kokoaminen, sekä kyläsuunnitelman valmiiksi työstäminen toteutetaan syksyn 2016 aikana. Kyläsuunnitelman kokoamisessa vastaavana tekijänä toimii Lahden Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Elina Eloranta, joka toteuttaa tämän projektityön työharjoittelunaan.

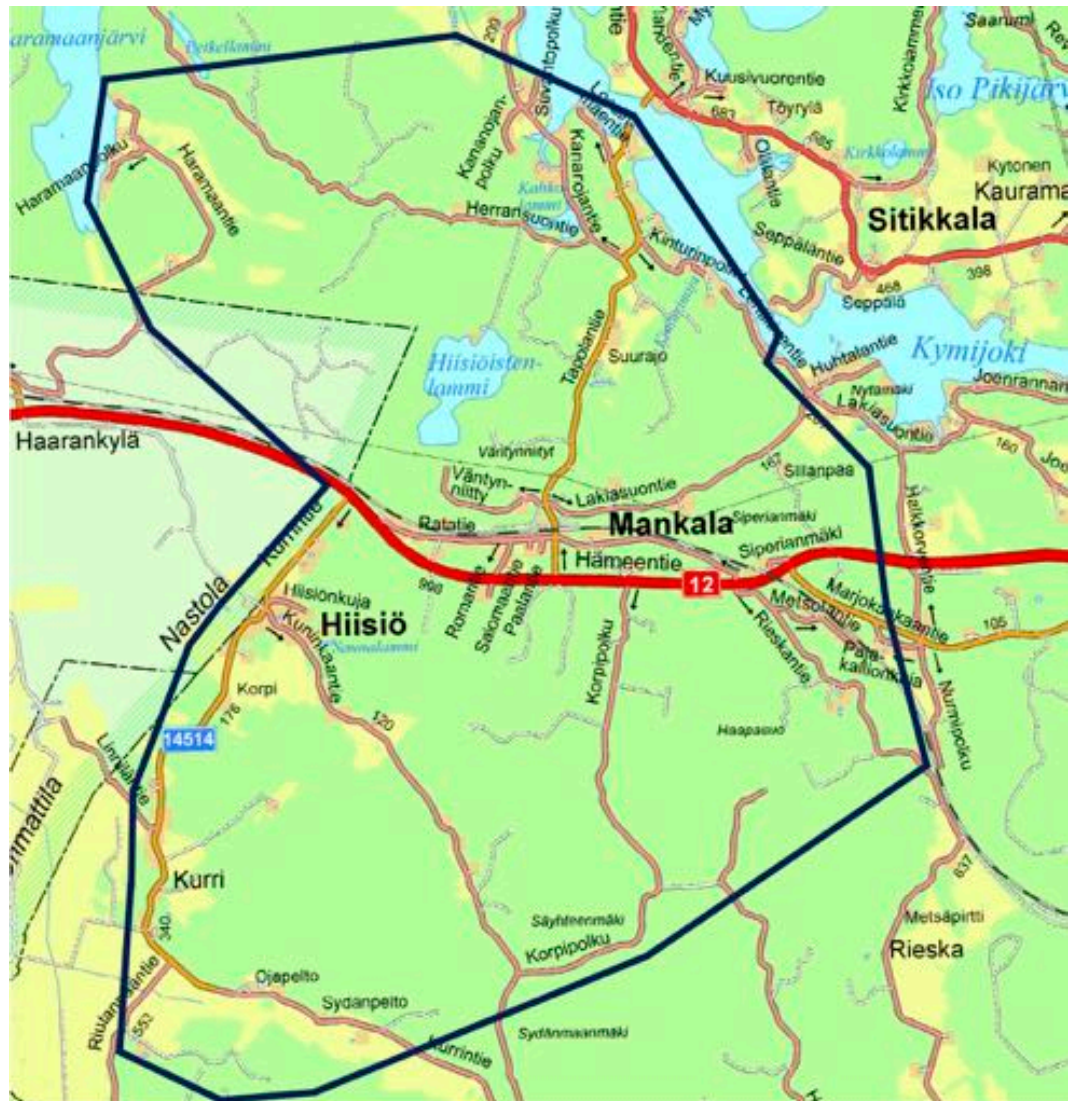
2 MIKÄ KYLÄMME ON?

2.1 Sijainti ja kartta

litin kunnan läntisessä osassa Salpausselän harjun, valtatie 12:n ja Lahti – Kouvola -junaradan molemmin puolin on Kaukaan kyläyhdistyksen toiminta-alue. Sen voidaan laajimmillaan käsittää kattavan koko entisen Kaukaan koulupiirin alueen lukuunottamatta Säyhteen ja Jokuen entisiä koulupiirialueita. Kuitenkin keskeisimmät kylään kuuluvat alueet ovat Mankala, Kaukaa sisältäen Hiisiön ja Kurri. Vanhan kyläjaon mukaan Kaukaan kylästä osa kuuluu Sääskjärven kylään, osa Perheniemeen, osa Tapolaan ja osa Uuteenkylään. Näin varsinaisen nimellisen Kaukaan kylän ja kylätoiminnan rajoittaminen ainoastaan entisen Kaukaan lankarullatehtaan alueelle on turhaa. Täällä haja-asutusalueella yhteistyötä tehdään myös yli kunta- ja maakuntarajojen, sillä Kaukaan kyläyhdistyksen toiminnassa on aina aktiivisesti ollut mukana myös Nastolan kunnan (nykyisen Lahden kaupungin) asukkaita Kaukaan alueelta.

Kaukaan entinen tehdasmiljöö sijaitsee valtatie 12:n eteläpuolella, ja Kurri muutaman kilometrin Kaukaasta etelään päin. Kaukaalla muutama talo (Kurrin tien länsipuolella) sijaitsee Nastolan puolella, muuten kyläalue kuuluu litin kuntaan. Mankalan entinen asemakylä (erotuksena ns. Perä-Mankalaan) sijoittuu valtatie pohjoispuolelle radan varteen ulottuen pohjoisessa Tapolaan. Näin kylän, ja etenkin Kaukaan kyläyhdistyksen toiminta-alueen, voidaan katsoa ulottuvan Mankalan puolella Salpausselän harjulta Kymijoen rannalle saakka.

Etäisyys Lahden ja Kouvolan keskustaan on molempiin noin 30 km, litin kunnan Kausalan kuntakeskukseen noin 12 km ja Nastolan liikekeskus Rakokiveen noin 13 km. Etelässä kylä rajoittuu Orimattilan kaupunkiin, jonka keskustaan tulee matkaa noin 35 km.

Kuva 4. Kartta on litiin kunnan teknisen viraston tiedoista. Siihen on merkitty suunnilleen Kaukaan kyläyhdistyksen toiminta-alue vuonna 2016

2.2 Kylämme historiaa – kylä jolla on monta nimeä

Kaukaan kylässä sijaitsee kivi jossa on vuosiluku 1786. Kyse on vanhan Loviisa-Hämeenlinna -valtatie varrella olevasta kivistä, jonka vierestä myös kuningas Kustaa III:n tiedetään marssineen joukkoineen vuoden 1790 tuntumassa. Outi Saari (Saari 2016) kertoo kyseessä olevan vanhasta Tapolan, Säaskjärven ja Uudenkylän kylien yhteisestä rajakivistä. Kiven kaiveruksen aitoutta ei ole syytä epäillä, luultavimmin

se on syntynyt Uudenkylän isojaon kartoitustyön yhteydessä. Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä rajamerkin tunnuksena mainitaankin 1000002249 (Museovirasto 2016). Perimätiedon mukaan nykyisen Saaren perheen tilan omistuksessa olevalla paikalla on 1700–1800 -luvulla ollut majatalo, ja toinen Hiisiön tilan kohdilla Perheniemeen päin mentäessä.

Aimo Halilan (Halila 1966, 107–108) teoksessa Iitin historia mainitaan kuinka Vähä- ja Iso Hiisiössä, kaukana asutuilta mailta, suoritettiin kruunun uutistilojen mailla suuria raivauksia. Perheniemen kartanon vanha päärakennus siirrettiin Kurriin vuonna 1875. Näin syntyi Perheniemen kartanon sivukartanona Strähle –suvun hallussa aluksi toiminut Kurrin kartano. Toisen maailmansodan jälkeen kartano kunnostettiin sotainvalidien veljeskodiksi. Kartanon päärakennus paloi vuonna 1958.

Kuva 5. Kurrin kartano

Kuva 6. Kaukaan lankarullatehdas

Vuosina 1897–98 rakennettiin seudulle Suomen kahdeksas lankarullatehdas. Kaukaan Tehdas Osakeyhtiö Mäntsälästä solmi Uudenkylän kartanon omistajattaren sekä Perheniemen Maatila Osakeyhtiön kanssa sopimuksen, jonka mukaan se vuokrasi alueen metsät viideksitoista vuodeksi lankarullateollisuuden käyttöön. Paikalle rakennettiin paitsi tehdaskiinteistöjä ja varastoja, myös työväestön asuintaloja. Tehtaan koneet ja työntekijät siirrettiin Mäntsälästä littiin, Säaskjärven kylän alueelle (Jurkkolan numeroa) Hiisiöön (Halila 1966, 303–306; Tahvanainen ym. 1998, 18–19). Hiisiön nimi juontuu tilasta nimeltä Hiisiöinen, joka on kylän vanhimpia tiloja ja sijaitsee Kaukaan entiseltä tehtaalta noin kilometrin itään Perheniemen suuntaan. Hiisiöllä on oma postinumero, ja kylää sanotaankin osittain Hiisiön kyläksi.

1870-luvulla valmistunut Salpausselän päällä kulkeva Riihimäki-Pietari – rataosuus vauhditti seudun vetovoimaa. Niinpä osittain Kaukaan rullatehtaan tarpeisiin avattiin Mankalaan rautatieasema 1916 ja asemarakennus 1917. Mankala, jonka sijainti Lahti-Kouvola -valtatie ja rautatieaseman takia oli hyvin keskeinen, oli vuosikymmenet vilkas liikepaikka kauppoineen, kahviloineen, baareineen ja posteineen.

Mankalan asema lakkautettiin kokonaan 1971. Vuodesta 2003 lähtien on Mankalan aseman kohdalla avattuna raiteenvaihtopaikka rataliikenteelle.

Rullatehtaan tulo käynnisti aivan uuden elämän. Varsinaisen kylän voidaan katsoa syntyneen tehtaan ja sen työväestön saavuttua. Vähitellen syntyi kauppoja, leipomo, kahviloita, alueen oma taksi, sekä tietysti koulu. Vuonna 1899 tehdas rakennutti yhdessä Strähle –suvun kanssa yksityisen kansakoulun, joka vuonna 1908 muuttui kunnalliseksi. Tehtaan työväki perusti tehdaspalokunnan ja työväenyhdistyksen. Harrastustoiminta oli vilkasta: oli voimistelua, jalkapalloa ja pesäpalloa omalla kentällä, iltamia, hiihtokilpailuja, kesäjuhlia ja pikkujouluja, kuorolaulua, orkestereita ja näyttämötoimintaa, jossa muun muassa Kaukaalla jonkin aikaa asustellut kansantaiteilija Veikko Lavi kunnostautui. (Tahvanainen ym. 1999, 49–80.)

Tehdas lopetti toimintansa vuonna 1952. Sen jälkeen kylä hiljeni kun osa työikäisestä väestöstä sirettiin muille Kaukaan tehtaalle, osa irtisanottiin ja osa jäi eläkkeelle. Varsinaiset tehtaan rakennukset purettiin, ja ainoastaan sekä paikalliset että Kaukaan tehtaalta Lauritsalasta tänne Kaukaalle siirtyneet eläkeläiset jäivät asuttamaan työläisten asuintaloja. Jonkin aikaa 1970 -luvulla kaikki asuintalot olivat tyhjillään, kunnes Kaukas Oy myi tehtaan entiset rakennukset ja maa-alueen pääasiassa litin kunnalle vuonna 1982 (Tahvanainen ym. 1999, 6).

Jälleen uusi aika Kaukaan kylällä alkoi, kun litin kunnan toimesta perustettiin litin käsi- ja pienteollisuuden tukiosakeyhtiö Taitolitti. litin kunta myi eri alojen käsityöläisammattilaisille vanhoja rullatehtaan asuintaloja verastiloiksi ja asunnoiksi. Alueelta myytiin myös tontteja uudisrakennuksille. 1980–1990 –luvuilla kylä eli jälleen vilkasta aikaa, ja oli jopa ravintola- ja majatalotoimintaa. Tässä vaiheessa osa kyläläisistä halusi ottaa käyttöön kylälle nimen Hiisiö, ja myös erillinen oma yhdistys Hiisiö ry perustettiin. Vuosituhannen vaihteessa muutto kylään kuitenkin hiljeni kun yleinen kunnallinen ja yhteiskunnallinen ilmapiiri edisti syrjäkylien kaikkien palveluiden sekä kyläkoulujen lakkauttamista, ja niin myös Kaukaan kyläkoulu lakkautettiin vuonna 2000.

Kaukaan kylän historiaan liittyviä kuvia on nähtävissä Kaukaan kyläyhdistyksen kotisivuilla Historiallisia kuvia -osiossa osoitteessa: <http://www.kaukaankylayhdistys.net/>.

2.3 Kyläyhdistyksen historiaa

Ensimmäiset kylätoimikunnat litissä perustettiin 1970–1980 lukujen vaihteessa ja Kaukaan kylätoimikunta oli niistä ensimmäisten joukossa. Valmistelevan toimikunnan kokous pidettiin Kaukaan kansakoululla 19.2.1980, jossa todettiin kylätoimikunnan tarpeellisuus kylän toimintojen ja yhteenkuuluvaisuuden kannalta, ja katsottiin tarpeelliseksi kutsua koolle ensimmäinen kyläkokous, joka sitten järjestettiin 10.3.1980. Osanottajia tässä kokouksessa oli 32. (Kaukaan kylätoimikuntaa valmisteleva toimikunta 1980; Saari 2016.)

Vuosien kuluessa kylätoimikunnalla ja myöhemmin yhdistykseksi muuttuneella kyläyhdistyksellä on ollut monta puheenjohtajaa ja monenlaista toimintaa. Kun kylätoimikunta muuttui yhdistyspohjaiseksi sen nimeksi annettiin Kaukaan kyläyhdistys ry.

Kaukaan kyläyhdistyksellä on kolme kunniakyläläistä: Eino Eloranta, Matti Piiparinen ja nyt jo edesmennyt Toini Vainio. He ovat kaikki toimineet puheenjohtajina ja tehneet arvokasta työtä kylän ja kyläläisten hyväksi. Kyläläisten kokoontumispaikka toimintakeskus Einola on saanut nimensä koulun pitkäaikaisen opettajan ja Kaukaan kylätoimikunnan ensimmäisen kokouksen puheenjohtajan Eino Elorannan mukaan.

3 KYLÄMME ASUKKAAT NYT

Koska kylän raja-alueen määrittäminen on vaikeaa ja perustuu yksittäisten asukkaiden omiin kokemuksellisiin mielipiteisiin, on varsinaisen kyläalueen paikallistaminen muuttuvassa yhteiskunnassa ja haja-asutusalueen yhteisössä haastava tehtävä. Kyläyhdistyksen toimintapiirin alueella on kuitenkin vakituisen ympärivuotisen asumisen kotitalouksia tällä hetkellä laskettu olevan noin sata, toki laskentatavasta riippuen. Iitin kunnan tekninen virasto ilmoittaa lokakuussa 2016 kotitalouksien määräksi 97. Ikäjakauma on aika tavalla ikääntyneisiin painottunut, tosin aivan viime vuosina lapsiperheiden muuttaminen kylään on merkittävästi lisääntynyt, joka on ilolla huomioitu.

Seuraavassa alueen asukasluku (205 henkilöä) ja ikäjakauma Iitin kunnan teknisen viraston tiedoista 26.10. 2016:

Ikäjakauma - Perusjakauma 4 ryhmässä Ajopäivä: 26.10.2016

Ikäluokka	Miehiä		Naisia		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
0 - 5 vuotta	4	1.95 %	7	3.41 %	11	5.37 %
6 - 17 vuotta	11	5.37 %	12	5.85 %	23	11.22 %
18 - 64 vuotta	57	27.8 %	61	29.76 %	118	57.56 %
65 - 105 vuotta	27	13.17 %	26	12.68 %	53	25.85 %
summa	99	48.29 %	106	51.71 %	205	100.0 %

Kuva 7. Alueen ikäjakauma

4 PALVELUT JA ELINKEINOT

Varsinaisia litin kunnan ylläpitämiä tai yksityisiä kiinteitä palvelupaikkoja kylällä ei ole. Lähin kauppa ja posti sijaitsevat Kausalassa. Liikkuvina kunnan järjestäminä palveluina toimivat reittikuljetuksena koulujen lukuvuoden aikana kuntakeskukseen joka arkipäivä suuntautuvat koulukuljetukset sekä kerran viikossa kylälle saapuva kirjastoauto. litin kunnan järjestämä asiointipalveluauto alueelta Kausalan kuntakeskukseen kulkee syksyllä, talvella ja keväisin kerran viikossa maanantaisin. Muista liikkuvista palveluista mainittakoon kesäkaudella kulkeva yksityinen palveluntarjoaja Jätskiauto.

Alueen elinkeinorakenne on 2000 –luvulle tultaessa muuttunut. Maatalousyrittäjien määrä on radikaalisti vähentynyt, mutta muiden alojen pienyritystoiminta on hiukan lisääntynyt. Työikäisestä väestöstä silti suurin osa käy kylän ulkopuolella töissä.

4.1 Alueella toimivat yritykset

Seuraavassa lista kyläyhdistyksen tiedossa olevista alueella toimivista yrityksistä vuonna 2016:

ANTIIKKI WANHA-PIRTTI OY
www.wanhapirtti.fi
posti(at)wanhapirtti.fi
Mikael Hellberg
puh. 040 545 1417

KYMEN NUORTEN ASEMA OY
<http://www.nuortenasema.fi>
puh. 05 382 2112

PEMINO
<http://www.pemino.fi/>
info(at)pemino.fi
Petteri Flekander
puh. 045 356 8009

PERHEKOTI KURRINTALLI
<http://www.perhekotikurrintalli.fi/237889741>

Merja ja Topi Kuparinen
puh. 050 552 5750

RAKENNUSPALVELU RIHERA OY
Risto Heikkinen
puh. 0400 478 444

RUTIN MANSIKKATILA
puh. 05 366 4636
Terho Aalto
puh. 050 555 6465
Tarja Aalto
puh. 0400 486 650

SAARI JUKKA PETTERI
Petteri Saari
puh. 040 719 9923

TA-SÄHKÖ OY
Timo Arminen
puh. 0400 710 822

TMI ARJA-MIINA
Arja Okkonen
puh. 05 366 4741

TMI IITIN PUTKITYÖ
iitinputkityo(at)gmail.com
Pasi Taavitsainen
puh. 0400 651 388

TMI MANKALAN PELTITYÖ
<http://www.mankalanpeltityo.com/>
henrik.niskanen(at)pp.inet.fi
Henrik Niskanen
puh. 040 508 8009

TMI PARTURI-KAMPAAMO HIPPIY HIPPIY SHAKE
Pirkko-Liisa Yrjönen
puh. 040 7655050
puh. 03 7340799 (Lahden toimipiste)

TMI PUUTNURIN MARKO IKONEN
Marko Ikonen
puh. 045 346 1228

5 YMPÄRISTÖ, TEKNINEN HUOLTO JA LIIKENNE

Ympäristöltään alue on entistä pienviljelijöiden maaseutualuetta, joka on muodostunut ja kehittynyt osittain Kaukas Oy Ab:n lankarullatehtaan aktivoimana. Kurrin kartanon maiden ositus sekä Mankalan sijainti radan ja valtatie välissä, ja myös Kymijoen läheisyys on antanut leimansa ympäristön ja luonnon maantieteelliselle kehitykselle. Metsän osuus alueesta on merkittävä.

Kuva 8. Hyötis Mankalassa ratatiellä

Ympäristöhuollollisista toiminnoista mainitaan tärkeimpänä Hyötis - jättepiste Mankalassa ratatiellä, jossa on lasin, metallin ja paperin keräyspiste. Muusta jätekeräyksestä kuten myös jätevesijärjestelmästä ja liikakaivojen tyhjennyksestä kukin talous on vastuullinen huolehtimaan itse. Kunnallinen vesi on Hiisiön alueella osittaisesti. Katuvalot ovat sekä Mankalassa että Hiisiössä.

Rata Lahti-Kouvola –välillä kulkee alueen läpi, mutta erillistä seisaketta Mankalan kohdalla ei enää ole. Linja-autot liikennöivät valtatie 12:n molempiin suuntiin, mutta juuri tulleen tiedon mukaan vakiovuorojen entisestään harvalukuista liikennöintiä aiotaan supistaa vuoden 2017 alusta lukien. Pikavuoropysäkkiä alueella ei ole. Kuten aiemmin mainittu (kts. 4 Palvelut ja elinkeinot, s.5), toteutuvat koulujen lukuvuoden aikana koulukuljetukset myös reittikuljetuksena välillä Kausala-Säyhtee-Kausala.

Tietoliikennejärjestelyt ovat yksittäisten kyläläisten omalla vastuulla. Yhteistä laajakaista-hanketta alueella ei ole, tosin Kymijoen Kyläkuidun valokuitu on käytössä osittaisesti Kaukaan kyläyhdistyksen toimialueella Mankalan ratatiellä, sekä lähinnä Tapolan, Sitikkalan ja Säyhteen suunnalla.

6 KYLÄELÄMÄ, TOIMINTA KYLÄSSÄ

6.1 Kaukaan Kyläyhdistyksen toiminta

Kuva 9. Toimintakeskus Einola

Kaukaan kyläyhdistyksen ja kyläläisten oma kokoontumispaikka on toimintakeskus Einola. Einola sijaitsee yksityisessä omistuksessa olevan entisen Kaukaan koulun vanhemman koulurakennuksen tiloissa, jotka Iitin kunta on vuokrannut kyläyhdistyksen käyttöön. Toimintakaudella 2016 Einolassa toimii noin kerran kuukaudessa kokoontuen kyläyhdistyksen ylläpitämä Lasten kerho, samoin kerran kuussa järjestettävät hierontailat. Iitin Kunnan Vapaa-aikapalveluiden tarjoama jumppa on maanantaisin, ja Iitin Kansalaisopiston jumppalaiset kokoontuvat keskiviikkoisin. Einola on myös vuokrattavissa kaikille kyläläisille juhla- ja kokouskäyttöön.

Kyläyhdistys toimii Kaukaalla aktiivisesti. Kaukaan kyläyhdistyksen toimintasuunnitelma sekä toimintakertomus on nähtävissä kyläyhdistyksen kotisivuilla osoitteessa: <http://www.kaukaankylayhdistys.net/>. Kyläyhdistyksellä on myös oma facebook -sivusto.

Viime vuosina Kaukaan kyläyhdistys on järjestänyt monenlaisia tapahtumia ja toimintaa. Eniten osanottajia keränneistä tapahtumista mainittakoon suuren suosion saavuttanut Syyssäpinät syksyllä 2015, jokavuotiset pikkujoulut sekä ensimmäistä kertaa litin Musiikkijuhlien kanssa yhteistyössä toteutettu Musiikillinen Iltapicnic kesäkuussa 2016. Yhdistys järjestää säännöllisesti myös myyjäisiä ja kirpputoritapahtumia huutokauppoineen.

**Kaukaan kyläyhdistys järjestää yhdessä
Iitin musiikkijuhlien kanssa**

MUSIIKILLISEN ILTAPICNICIN
Einolassa ke 15.6.2016 klo 18
(ent. Kaukaan koulu Kuninkaantie 32 Hiisiö)

**IITIN 13. VALTAKUNNALLISEN MUSIIKKIKURSSIN
OPETTAJAT JA OPPILAAT TARJOILEVAT
KESÄISIÄ, MUSIIKILLISIA HERKUPALOJA**

Tervetuloa herkuttelemaan

Buffetti* *Vapaa pääsy

Kuva 10. Musiikillisen Iltapicnicin mainos

6.2 Hiisiö-Kurri hiihtolatu

Kuva 11. Hiisiö-Kurri -hiihtolatu

Kaukaalla pidettiin hiihtokilpailuja tehtaan työläisten toimesta jo koko tehtaan olemassaolon ajan. Kaukaan kylätoimikunta järjesti monia vuosia yhteisiä hiihtotapahtumia nimellä Kaukaan kymppi. Niin kauan kuin Kaukaan koulu oli toiminnassa, Kaukaan kymppi oli suosittu hiihtotapahtuma. Sitten hiihtoladun ylläpito lopahti, aikaa omaehtoiseen talkootoimintaan ei löytynyt, eikä monien vähälumisten talvien sarja edesauttanut hiihtoladun ylläpitämistä.

Vuonna 2013 alueella tehtiin kysely asukkaiden halukkuudesta saada kylään hiihtolatu. Innostusta asiaan löytyi, ja ladun pohjatyö toteutettiin talkoovoimin vuosien 2014–2015 aikana. Latu avattiin käyttöön talvella

2015, ja sitä parannellaan ja reititetään jatkuvasti metsän ja luonnon muutosten mukaan. Reitin pituus on tällä hetkellä noin 8 kilometriä, ja nimenä reitillä on Hiisiö-Kurri -hiihtolatu. Hiihtoladulla on sekä omat kotisivut osoitteessa: <http://www.hiisiokurri.wixsite.com/hiisiokurritelatu> että omat facebook-sivut.

6.3 Kyläjuhlasuunnitelma

Tähän kyläsuunnitelmaan ja kylän kehittämistyösuunnitteluun kuuluu erillisenä osana Kaukaan kylän 120 -vuotisjuhlasuunnitelma, joka julkistetaan erikseen ja jonka kyläyhdistyksen hallitus hyväksyy myöhemmin omassa kokouksessaan. Juhla on tarkoitus järjestää vuonna 2018.

6.4 Muut kylällä toimivat yhdistykset

Kyläsuunnitelman tekovaiheessa tiedossa olevat alueella toimivat muut yhdistykset ovat Kaukaan maa- ja kotitalousseura, Kymikunnan metsästäjät sekä litin Invalidit ry, jolla on käytössään kylän alueella sijaitseva toimintakeskus Anninmäki.

6.5 Kylämme suhteet muihin litin kyliin

Kaukaan kyläyhdistys ry pitää yhteyttä litin kunnan alueen muihin kyliin ja toimijoihin erityisesti litin kunnan alkuun paneman Kyläasiainneuvottelukunnan kautta. Kylältämme on valittuna edustus neuvottelukunnan kokouksiin, ja niihin osallistutaan säännönmukaisesti.

Vuosien kuluessa litin kunnan alueen kylien yhteistoiminta on ollut hiipumaan päin, vaikka yhteisiä leikkimielisiä kisailujakin on kylien välillä yritetty järjestää. Kyläasiainneuvottelukunnan tämän hetkisenä päätavoitteena on järjestää hankerahoituksella palkattava kyläkoordinaattori litin alueen haja-asutusalueiden toiminnan sekä kylien yhteistoiminnan virkistämiseksi.

7 KEHITTÄMISTAVOITTEET JA KEHITTÄMISTOIMENPITEET

Kylän tulevaisuuteen tähtäävät kehittämistavoitteet on tähän kyläsuunnitelmaan koottu kolmella eri tavalla: kyläkyselyn, ideailtojen ja teemallisen videohaastattelun avulla. Koska mainittuihin aineistonkeruumenetelmien toimenpiteisiin ja yleensäkin kyläasioita käsittelevään toimintaan osallistuminen oli tällä kertaa harvalukuista, on niistä koottu aineisto esitettynä seuraavassa hyvinkin yksityiskohtaisesti, ja vastaavasti analysoitu varsin laveasti pohdiskellen, laadullisia analyysimenetelmiä hyväksi käyttäen.

Vaikka kyläkyselyssä ja ideailloissa sekä videohaastatteluissa esille tulleet kehittämistarpeet, -ideat ja -toimenpiteet ovat osittain samansuuntaisia, ovat ne tässä kyläsuunnitelmassa esiteltynä ja koottuina jokainen omaan osioonsa niin kuin ne tulivat ilmi.

Kuva 12. Ideailan työskentelyryhmä touhussa

7.1 Kyläkyselyn anti ja kehittämisideat

Kyläkyselyitä jaettiin talouksiin 110 ja vastauksia palautettiin 9. Vastausprosentiksi tuli siis noin 8,2%. Vastausten perusteella talouksissa vakituisesti asuvien lukumäärä oli yleisemmin 2 tai 5 henkilöä. Vastauksen antajien ikäjakauma oli 28–70 vuotta, ja asukkaiden ikäjakauma vastausten perusteella kaikkiaan 0–85 vuotta.

Kyläkyselyyn vastanneista suurin osa koki keksivänsä paljon puuhaa kotiympyröissä, tekemisen puutetta ei juuri valiteltu. Asuinympäristössä ansiotöitä vastattiin tehtävän vähän ja vain osittain. Palvelut arvioi huonoiksi kolme vastaajaa. Kulkuyhteydet arvioi hyviksi kolme vastaajaa, kun taas neljä vastaajaa ilmoitti ne huonoiksi. Läheisten ihmissuhteiden puutetta ei koettu, ja kavereita koettiin olevan kylällä vastanneiden mielestä yhtä paljon kuin niiden puutettakin. Samoin harrastusmahdollisuuksia kylällä koki olevan kaksi vastaajaa, ja niiden puutetta koki samoin kaksi vastaajaa.

Kylän kehittämisideoita kyläkyselyssä listattiin seuraavasti:

- Opastettu luontopolku, ulkoilureitti, virkistysreitti ympärivuotiseksi, osin valaistuksi
- Hiihtoladun laajentaminen Mankalaan
- Lintutorni
- Hiisiöistenlammen uimarannan viihtyvyystekijöiden lisääminen
- Einolan pihapiirin kohentaminen kokoontumispaikaksi erityisesti lapsille (leikkikenttä), mutta myös aikuisille (esim. grillikatos)
- Päivähoitoa lapsille
- Julkisen liikenteen parantaminen: pikavuoropysäkki maakuntarajalle ja seisake Mankalaan (erityisesti Lahden suuntaan ja myös kesäaikana)
- Kerhotoiminnan lisääminen (käsityö-, maalaus- ja askartelukursseja)
- Tieverkoston parantaminen kestävämmäksi
- Peili Kurrintien mutkaan entisen tehtaan kohdalle

- Valaistun alueen laajentaminen
- Vesi- ja viemäriverkosto ajantasaiseksi koko kylän alueella
- Vanhusten asiointipalvelu ja muu apu
- Palvelubussin kartoittaminen (eri palvelut samasta bussista)
- Lapsiperheiden houkuttelevuus alueelle
- Vapaa-ajan asukkaiden houkuttelevuus alueelle (esim. ”mummon mökit”)
- Taiteilija/käsityöläiskylän maineen nostaminen
- Kahvila
- Kyläläisten yleinen aktivoiminen toimimaan yhdessä
- Kyläläisten yhteisten retkien tekeminen
- Yhteistyö Päijät-Hämeen kylien kanssa
- Uuden valtatie 12:n vaikutusten kartoittaminen ja niihin reagoiminen
- Maakuntavaihtoon liittyvät toimenpiteet
- Kylän idyllisen luonteen vaaliminen
- Yleinen avunanto ja yhteistyö kyläläisten kesken

7.2 Ideailtojen anti ja kehittämisideat

Kuva 13. Ideailtan toinen työskentelyryhmä ja illan vieraat

Kyläläisten yhteiseen ”Ideariihä”-iltaan osallistui viisi kyläläistä, ryhmänohjaajana toiminut kyläsuunnitelman kokoaja, sekä ulkopuolisina vierailijoina projektikoordinaattori Elina Seppänen Kymenlaakson Kylät ry:stä ja projektipäällikkö Jarno Leinonen Leader – Pohjois-Kymen Kasvu ry:stä. Kyläyhdistyksen hallitukselle järjestettyyn Ideailtaan osallistui viisi yhdistyksen jäsentä ja ryhmänohjaaja.

Ideatasolla oleviksi kylän kehittämiskohteiksi nähtiin:

- Vanhusten avustaminen
- Yrittäjien tukeminen
- Liikuntamahdollisuuksien ylläpitäminen ja mahdollinen lisääminen sekä markkinointi
- Matkailun edistäminen
- Kylän historian esilläpitäminen
- Majoituspalveluiden kartoittaminen

- Vapaiden tonttien kartoittaminen
- Yhteistyön lisääminen kolmannen sektorin (järjestöt, yhdistykset jne.) kanssa
- Yhteistyön lisääminen naapurikylien kanssa
- Harrastustoiminnan ja kurssien ylläpitäminen
- Valtatie 12:n uuden tielinjauksen seuranta ja seurauksien arviointi

7.3 Videohaastattelu kyläläisistä

Syksyn 2016 aikana toteutettiin videohaastattelu eri puolella kylää asuvista, eri ikäisistä ja eri elämäntilanteessa olevista kyläläisistä. Haastattelussa esiintyy yhdeksän kyläläistä ja koosteen nimeksi tuli Kaukaan kyläläisiä. Kehittämisideat ja -toimenpiteet joita haastatteluissa tuli esille, on koottuna yhteen ideailtojen toimenpiteiden kanssa. Videon toteutus on Elina Elorannan ja Jukka Mäkelän, ja se on nähtävillä Kaukaan kyläyhdistyksen kotisivuilla osoitteessa:

<http://www.kaukaankylayhdistys.net/>.

7.4 Ideailtojen ja videohaastatteluiden perusteella määritellyt kehittämistoimenpiteet

Seuraavat toimenpiteet on listattuna sekä ideatasolla, että yksittäisinä tehtävinä. Kaukaan kyläyhdistys ja sen hallitus voi yhteisesti päättää mitä toimenpiteitä lähdetään toteuttamaan.

- Naapuriavun kehittäminen, mahdollinen kylähelppi -hankeeseen osallistuminen
- Asiointikyödin muuttaminen takaisin loppuviikolle
- Yritystaulun laatiminen ja esilletuominen esim. Hiisiön kylätaulun yhteyteen
- Kyläyhdistykselle oma sateelta suojattu paikka sekä Mankalan, Hiisiön että Kurrin kylätauluihin
- Vaatekeräyslaatikko
- Liikuntapaikkojen, luontopolun ja hiihtoladun kehittäminen ja markkinoiminen

- Merkitty, mitattu ja valaistu luontopolku laavuineen
- Kylän yhteinen viljelypalsta (myös lapsille)
- Hiisiöisten lammen uimarannan siistiminen
- Koirapuisto
- Ruokakioski
- Leipuripalvelut
- Postilaatikat yhteneväisiksi, istutuksia
- Kyläesite
- Kyläkalenteri johon yrittäjille oma tila
- Kylähistorian kerääminen ja Kyläjuhla 2018
- Majoituspalveluiden (B&B) mahdollistaminen (mm. KymiRing – hanketta silmällä pitäen)
- Tonttitarjonnan ja vapaiden asuntojen kartoitus ja tiedotus
- Urheilu- ja liikuntatapahtumien järjestäminen säännöllisesti koulutustilaisuuksineen esim. lasten keihäsopetus
- Jutusteluiltojen järjestäminen yhdessä litin seurakunnan kanssa
- Kesätanssien/latotanssien järjestäminen yksin tai yhteistyössä Säyhteen kyläyhdistyksen kanssa
- Harrastustoiminnan ylläpitäminen ja lisääminen, kerhotoiminta
- Kyläläisten osaamiskartoitus liittyen harrastus- ja yritystoimintaan
- Einolan salin lattian kunnostaminen
- Luennot ja tietoiskut terveydestä ym.
- Joku erityinen tapahtuma vain nuorille/lapsille

7.5 Analyysin yhteenveto ja laatijan pohdintoja

Vaikka ideailtojen osallistujamäärä oli harvalukuinen, kehittämiskohteita ja ideoita pulppusi silti runsaasti. Alueen voimatekijänä nähtiin puhtaaseen luontoon ja maisemaan liittyvät hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämiseen vaikuttavat tekijät. Paikallisen kulttuurin ja historian muisteleminen ja ylläpitäminen koettiin alueellisen identiteetin näkyvimpänä esimerkkinä. Harrastustoiminnan lisääminen ja nykyisen kerhotyyppisen toiminnan säilyttäminen nähtiin tärkeänä yhteisöllisyyttä ylläpitävänä voimana. Myös

yritystoimintaan kannustaminen ja tukeminen todettiin kylää yleisesti aktivoivaksi tekijäksi. Tähän liittyen esimerkiksi majoituspalveluiden saatavuutta kylässä pohdittiin laajasti. Uusien asukkaiden kylään muuttaminen nähtiin toivottavana ja myönteisenä, mutta vapaiden tonttien ja asuntojen etsiminen sitä vastoin ongelmallisena. Yleinen avunanto ja yhteistyö kyläläisten välillä toi monen mielestä turvallisuutta ja arvioitiin tärkeäksi asumisen ja yleisen hyvinvoinnin osalta.

Ongelmana ideoiden eteenpäin viemisessä on niiden toimenpide-asteelle saattaminen. Tavoitteenasettelu näyttäytyykin kyläsuunnitteluprosessin tärkeimmäksi vaiheeksi (Kuisma & Peltonen 2002, 35–36). Mikä nähdään ensi-sijaiseksi? Mihin halutaan sitoutua? Mistä voimavarat? Mistä taloudellinen tuki? Mikä vastaisi kaikkien kyläläisten tarpeisiin ja edesauttaisi kaikkien hyvinvointia? Kuinka innostaa kaikkia kyläläisiä ja nostaa yhteishenkeä? Tämän tyyliä kysymyksissä on kyläyhdistyksen painiskeltava ja tehtävä päätökset tavoitteiden asettelussa mahdollisimman monien hyödyksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kyläyhdistysten toiminnan tavoitteena Suomessa on parantaa kulloisenkin kylän alueen kyläläisten elinoloja ja edistää paikallista kehitystä. Se on vapaaehtoista paikallista kansalaistoimintaa. Vaikka kyläyhdistykset parhaimmillaan kehittävät ja luovat alueelleen uusia palveluita ja toimintamalleja osin ulkopuolisen hankerahan turvin, on tärkeää ettei kylätoimintaa valjasteta yhteiskunnallisten muutosten mukana kunnallisten peruspalveluiden järjestäjätahoksi, vaan että kylätoiminta edelleen säilyy omaehtoisena yhteisöllisenä toimintana ilman tuotannon vastuuta. (Kumpulainen 2008, 55–56; Hyyryläinen, Katajamäki, Piispanen, Pylkkänen & Rouhiainen 2011, 56.)

Kylätoiminnan jatkuvuuden kannalta on elintärkeää, että uusia aktiiveja kyläläisiä saadaan jatkuvasti toimintaan mukaan. Yhteisöllinen, tasa-arvoinen ja kaikille avoin hyväksyvä ilmapiiri on välttämättömyys, jotta rehellinen vuorovaikutus kylätoiminnassa syntyy ja jatkuu. Jokaisen omaa osaamisaluetta on kunnioitettava ja käytettävä hyväksi oman kylän ammattilaisten kirjoja. Kaisu Kumpulainen (2008, 53–54) mainitseen

aktiivisen kylän tunnusmerkiksi kylähengen, joka koostuu paikan kulttuurisesta hengestä ja sosiaalisesta talkoohengestä. Kylähenki onkin kylätoiminnan merkittävä moottori ja eteenpäinviejä: ilman yhteisöllisyyden tunnetta ja paikkaan sitoutumista kylät eivät pysy elossa.

Huomattavin havainto kyläsuunnitelman kokoamisessa oli se, kuinka vähän se alueen kyläläisiä aktivoi. Kyläkyselyn vastausprosentti oli hyvin alhainen eikä ideailtaan osallistuminen tavoittanut kyläläisten kiinnostusta. Tästä voidaan päätellä, että joko suurin osa kyläläisistä on tyytyväisiä asuinalueensa elinoloihin, tai sitten kiinnostus alueen kehittämiseen jostakin syystä puuttuu. Onko tilanne samanlainen ympäri valtakuntaa, vai onko kyläyhdistyksen aktiiveilla mietittävää alueen asukkaiden yhteishengen luomisessa? Tulos on hieman huolestuttava etenkin siitä syystä, että Suomen maaseuduilla ja haja-asutusalueilla ollaan yleisesti siirtymässä uudenlaiseen yhteiskunnallisen osallistumisen kulttuuriin, jossa juuri tämän laatuilla kyläsuunnitelmilla voidaan hyvinkin merkittävästi vaikuttaa koko kylän kehittymiseen ja sitä kautta myös yksittäisen kyläläisen elinehtoihin (Kuisma & Peltonen 2002, 20–21).

8 KYLÄSUUNNITELMAN SEURANTA JA PÄIVITYS

Kyläsuunnitelmaa seurattaessa on pidettävä mielessä, että tässä esitetyt ideat ja toimenpiteet ovat vain suuntaa antavia. Kaukaan kyläyhdistys ja sen hallitus päättävät kokouksissaan mitä toimenpiteitä milloinkin aikovat toteuttaa. Kyläyhdistyksen ulkopuolisten tahojen muutokset sekä muutokset hallituksen kokoonpanossa voivat asettaa uusia haasteita toiminnalle ja kyläsuunnitelman seurannalle ja toteuttamiselle.

Kyläsuunnitelma 2016 on ensimmäisen kerran nähtävillä Kaukaan kyläyhdistyksen syyskokouksessa 10.11.2016, jonka jälkeen se on vielä muokattavissa ja tulee esille yhdistyksen kotisivuille osoitteessa:

<http://www.kaukaankylayhdistys.net/>.

Tämä vuoden 2016 syksyllä laadittu kyläsuunnitelma on yhdistyksen jatkuvassa seurannassa ja sen päivittämiseen on Kaukaan kyläyhdistyksen hallituksen sisällä sovittu joustava aikaväli, josta hallitus päättää omissa kokouksissaan. Yhdistys toivoo kehittämisideoista ja -toimenpiteistä vilkasta keskustelua, ja ottaa mielellään vastaan ideoita kylän kehittämiseen liittyen.

9 YHTEYSTIETOJA

Puheenjohtaja
Sirkka-Liisa Piiparinen
Kurrantie 484, 47490 Mankala (yhdistyksen postiosoite)
0400 316 922
simmi@wippies.fi

Sihteeri
Mervi Ikonen
044 010 6070
mervi.ikonen@wippies.fi

Varapuheenjohtaja
Elina Eloranta
040 718 3229
m.e.eloranta@gmail.com

Kyläläisten toimintakeskus Einola
Kuninkaantie 32
47460 Hiisiö (ei postinjakelua)

LÄHTEET

Halila, A. 1966. litin historia II. litti: litin kunta ja seurakunta.

Hyyryläinen, T., Katajamäki, H., Piispanen, S., Pylkkänen, P. & Rouhiainen, V. 2011. Kylätoiminnan tila 2010 [viitattu 22.10.2016].
Helsingin yliopisto. Ruralia- instituutti. Julkaisuja 22. Saatavissa:
<http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Julkaisuja22.pdf>

Kaukaan kylätoimikuntaa valmisteleva toimikunta. 1980. Pöytäkirja 1/80.
Eino Eloranta.

Kuisma, J. & Peltonen, T. 2002. Kyläsuunnittelun opas. Miten kehitämme ja kaavoitamme kotikyläämme 2000 -luvulla. Jyväskylä: PS –kustannus.

Kumpulainen, K. 2008. Mistä on vuoden kylät tehty? [viitattu 26.10.2016].
Maaseudun uusi aika 2/2008. Saatavissa:
http://www.mua.fi/SIRA_Files/downloads/Arkisto/MUA_lehti/2008/mua_2008_2_an_Kumpulainen.pdf

Museovirasto. 2016. Muinaisjäännösrekisteri [viitattu 10.11.2016].
Saatavissa:
http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx

Nieminen, K. 2011. Kyläsuunnitelmat osana kehittämistyön arkea. Oulun yliopisto. Kajaanin kehittämiskeskus. Aluekehitys. Oulu.

Saari, O. 2016. Haastattelu 7.11.2016.

Tahvanainen, S. (toim.) 1998. Elämää lankarullan ympärillä. Muistoja ja tarinoita Kaukaan litin lankarullatehtaalta ja Hiisiön kyläyhteisöstä.
Kaukaan perinnepiiri. litti: litin kansalaisopiston opistolaisyhdistys ry.

LIITTEET

LIITE 1

Kyläkysely 2016

1. Taloudessa vakituisesti asuvien lukumäärä _____
2. Vastauksen antajan ikä _____
ja taloudessa vakituisesti asuvien ikäjakauma _____ v. - _____ v.
3. Valitse taulukosta ne kohdat jotka parhaiten kuvaavat viihtymistäsi/perheenne viihtymistä kylällä

☐ Paljon puuhaa kotiympyröissä	Tekemisen puute kotiympyröissä ☐
☐ Työni, joka on asuinympäristössä	Työmahdollisuuksien puuttuminen ☐
☐ Hyvät palvelut	Huonot palvelut ☐
☐ Hyvät kulkuyhteydet	Huonot kulkuyhteydet ☐
☐ Läheiseni asuvat täällä	Läheisten ihmissuhteiden puute ☐
☐ Hyvät harrastusmahdollisuudet	Harrastusmahdollisuuksien puute ☐
☐ Paljon kavereita kylällä	Kavereitten puute kylällä ☐
4. Mihin suuntaan kylää tulisi kehittää (elinkeinojen, historian, kulttuurin, matkailun, palveluiden, ympäristön tms. osalta) ?

5. Millaisena näet kylämme tulevaisuuden?

6. Muita ajatuksia kyläsuunnitelmaa varten

Kiitos vastauksestasi!

Kuva 1. Mankalan maitolaituri. Mäkelä, J. 15.10.2016.

Kuva 2. Valtatienristeys maakunnan rajalla. Mäkelä, J. 15.10.2016.

Kuva 3. Kaukaan kyläyhdistyksen logo.

Kuva 4. Kartta on litin kunnan teknisen viraston tiedoista. Siihen on merkitty Kaukaan kyläyhdistyksen toiminta-alue vuonna 2016. 10.10.2016.

Kuva 5. Kurrin kartano. Hannu Lahden arkistosta.

Kuva 6. Kaukaan rullatehdas. Pirkko-Liisa Yrjösen arkistosta.

Kuva 7. Alueen ikäjakauma. litin tekninen virasto. 26.10.2016.

Kuva 8. Hyötis Mankalassa ratatiellä. Eloranta, E. 24.10.2016.

Kuva 9. Toimintakeskus Einola. Mäkelä, J. 12.9.2015.

Kuva 10. Musiikillisen Iltapicnicin mainos. Piiparinen, S.-L. Kesäkuu 2016.

Kuva 11. Hiisiö-Kurri -hiihtolatu. Mäkelä, J. 15.2.2015.

Kuva 12. Ideailan työskentelyryhmä touhussa. Eloranta, E. 29.9.2016.

Kuva 13. Ideailan toinen työskentelyryhmä ja illan vieraat. Eloranta, E. 29.9. 2016.